

POLITIKPAPIR OM UNDERVISNINGSMILJØLOVEN

1. INDLEDNING

For mange år siden anerkendte man vigtigheden af et godt arbejdsmiljø. Vi ved, at arbejder man i en virksomhed med et ordentligt arbejdsmiljø, hvor ledelsen gør noget ud af medarbejdernes forhold, hvor der er et godt socialt miljø og en ordentlig omgangstone mellem medarbejderne, ja så trives medarbejderne. De bliver længere på arbejdspladsen og de yder mere.

Der er i langt højere grad en tendens til, at der stilles spørgsmålstejn ved vigtigheden af undervisningsmiljøet. Derfor er det de studerendes opgave at påpege og opfordre til, at undervisningsmiljøet tages alvorligt og kontinuerligt forbedres på uddannelsesstederne. Kvaliteten af undervisningsmiljøet er en afgørende faktor for, hvorvidt studerende trives på deres studie og får udbytte af undervisningen. Desuden har undervisningsmiljøet direkte indflydelse på om og i så fald hvor hurtigt de studerende gennemfører deres uddannelse.

Arbejdstagere er omfattet af den 90 paragraffer lange arbejdsmiljølov. Denne lov gælder ikke for studerende, som i stedet er dækket af undervisningsmiljøloven, en lov på kun 9 paragraffer som på mange områder er utroligt mangelfuld.

Hvad er undervisningsmiljø?

Der ses ofte en skelnen mellem studiemiljø og undervisningsmiljø. I loven anvendes betegnelsen undervisningsmiljø, da den dækker alle uddannelsessteder i Danmark fra folkeskoler over ingeniørhøjskoler til universiteter. På lange videregående uddannelser taler man i højere grad om studiemiljø. Vi anser i det følgende ordene for at være synonyme, men anvender ordet undervisningsmiljø, da det er betegnelsen i lovgivningen.

I undervisningsmiljøloven opdeles undervisningsmiljøet i tre områder: Fysisk, psykisk og æstetisk undervisningsmiljø, for uddybning se www.dcum.dk. Det skal dog bemærkes, at de tre områder er forbundne og ofte afhængige af hinanden.

Hvorfor undervisningsmiljø?

Der er mange grunde til at prioritere et godt fysisk, psykisk og æstetisk undervisningsmiljø. Det er væsentligt, at uddannelsens rammer understøtter undervisningsformerne. Hvis det fysiske undervisningsmiljø ikke er godt, kan det have direkte indvirkning på den studerendes koncentrationsevne, idet opmærksomheden rettes imod den fysiske gene i stedet for undervisningen. Desuden kan et dårligt fysisk miljø resultere i skader på den studerendes helbred eksempelvis i form af ryg-, øjen- og vejtrækningsproblemer samt museskader. Et godt psykisk miljø er med til at øge de studerendes lyst til at studere og opholde sig på uddannelsesstedet. Det har betydning for deres sociale såvel som faglige engagement i studiet. Et dårligt psykisk miljø kan derimod være årsag til stress, mistriivsel og studietidsforlængelse eller frafald. Det æstetiske miljø har en betydning for, om undervisningsmiljøet virker

inspirerende, imødekommende og inkluderende på de studerende og påvirker derfor både indlæring og trivsel.

2. UNDERVISNINGSMILJØLOVEN

Baggrund for loven

Som den eneste gruppe i Danmark er elever og studerende ikke omfattet af arbejdsmiljøloven. Til trods for, at det drejer sig om mere end 1 million mennesker, som i forvejen kan have svært ved at blive hørt.

Derfor begyndte elev- og studenterorganisationerne tilbage i 1995 at sætte fokus på betydningen af undervisningsmiljøet. De dannede paraplyorganisationen SVARNUI!, hvor man bl.a. med en kampagne i foråret 1997 forsøgte at sætte fokus på, hvor galt det egentlig står til. Ønsket på dette tidspunkt var at komme ind under den eksisterende arbejdsmiljølovgivning ligesom de svenske studerende, som kom ind under den i 1990.

I lang tid blev det diskuteret hvordan elever og studerende kunne komme ind under arbejdsmiljøloven, men der var stor politisk modstand mod dette. Begrundelserne gik blandt andet på, at undervisning ikke kan sammenlignes med arbejde. I den forbindelse skal det dog nævnes at lærere på efteruddannelse er omfattet af arbejdsmiljøloven, når de modtager undervisning. Men der var også andre problemer forbundet med at lægge studerende ind under den eksisterende lovgivning. En direkte implementering af arbejdsmiljøloven ville for eksempel have betydet, at det humanistiske fakultet på Københavns Universitet med sine 13.000 studerende skulle opføre en bygning bare til toiletter, for at opfylde kravet til antallet af studerende pr. toilet. Derfor gik man i retning af at lave en undervisningsmiljølov for studerende og elever.

Lov om elevers og studerendes undervisningsmiljø - også kaldet *undervisningsmiljøloven* trådte i kraft i 2001. Allerede ved vedtagelsen af loven var der dog stor utilfredshed med indholdet blandt de studerende.

Lovens indhold

Ifølge loven har elever og studerende ret til et godt undervisningsmiljø, således at undervisningen kan foregå sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt. Derudover skal undervisningsmiljøet være med til at fremme de studerendes muligheder for udvikling og læring, og derfor omfatter det også uddannelsesstedets psykiske og æstetiske miljø.

De studerende har pligt til at medvirke til og samarbejde med ledelsen om at tilvejebringe og opretholde et godt undervisningsmiljø. Desuden har de studerende ifølge loven ret til at vælge to undervisningsmiljørepræsentanter til hvert sikkerhedsudvalg til at varetage deres interesser i forhold til uddannelsesstedets daglige sikkerhedsarbejde.

Hvert tredje år er uddannelsesstedet forpligtet til at gennemføre en undervisningsmiljøvurdering der både indeholder en vurdering af undervisningsmiljøet og en handlingsplan for de områder der bør forbedres.

Lovgivningens styrker og svagheder opsummeres her.

Styrker

- Der skal minimum hvert 3. år laves en undervisningsmiljøvurdering
- For hvert sikkerhedsudvalg på institutionen må der sidde to studerende med observatørstatus
- Med lovens ikrafttrædelse oprettedes "Dansk Center for Undervisningsmiljø" (herefter: DCUM) som skal klarlægge undervisningsmiljømæssige problemer på uddannelsesstederne

Svagheder

- Loven stiller de studerende væsentlig dårligere end ansatte der er dækket af arbejdsmiljøloven
- Sikkerhedsudvalgets studentrepræsentanter sikres ikke stemmeret
- Der følger ikke nogen konsekvenser for de uddannelsessteder der ikke gennemfører undervisningsmiljøvurderingen og ikke følger op på handlingsplanen.
- Med lovens implementering blev der ikke tilført nye penge til uddannelsesstederne, som reelt gav dem mulighed for at sikre et godt undervisningsmiljø

3. FORSLAG TIL REVIDERING OG UDVIDELSE AF LOVEN

DSF ønsker, at de studerende skal være omfattet af en undervisningsmiljølovgivning, der sikrer lige så gode vilkår, som arbejdsmiljøloven gør for arbejdstagere.

Konsekvenser ved ikke at overholde loven

For at sikre en kontinuerlig forbedring af undervisningsmiljøet på de danske uddannelsessteder, skal der være en konsekvens ved ikke at overholde loven. Der bør derfor være en instans der kontrollerer, at loven overholdes, og at der følges op på gennemførte undervisningsmiljøvurderinger. Denne instans kunne f.eks. være DCUM. Al viden om undervisningsmiljø bør samles hos DCUM, hvorved der skabes et samlet overblik over undervisningsmiljøet. På baggrund heraf skal DCUM løbende udstikke retningslinjer, der skal kontrolleres af Arbejdstilsynet, som i forvejen kontrollerer arbejdsmiljø på alle uddannelsessteder. Arbejdstilsynet skal gives hjemmel til at bruge deres sædvanlige sanktionsmuligheder, således de kan udstede bøder, påbud etc. ved brist på undervisningsmiljøet.

Handlingsplaner om undervisningsmiljø skal indskrives i APV

Ifølge den gældende lov skal der i forbindelse med gennemførelse af en undervisningsmiljøvurdering udarbejdes handlingsplaner for forbedring på området. Der er dog i dag ingen kontrol med hvorvidt handlingsplanerne bliver fulgt. For at sikre at der bliver fulgt op på handlingsplanerne, foreslår DSF, at de inddrages i uddannelsesstedets handleplan vedrørende arbejdspladsvurdering (APV). I APV-handleplaner konkretiseres de identificerede problemer til en prioriteret arbejdsplan, således at fremgang på området nemt kan dokumenteres og kontrolleres af Arbejdstilsynet.

Stemmeret for de studerende

DSF mener, at de studerende, der repræsenteres i diverse arbejdsgrupper og sikkerhedsudvalg, der arbejder med undervisningsmiljøet, lovmæssigt skal sikres stemmeret på samme vilkår som de ansatte der repræsenteres i disse organer.

Sikring af de fysiske arbejdsvilkår

Indretning af undervisningslokaler, laboratoriefaciliteter og andre typer lokaler til studerende bør underligges arbejdsmiljølovens krav til indeklima, støj, psykisk miljø mv. og overholde gældende AT-vejledninger på området.

Sikring af de studerendes sundhed og sikkerhed

Parametre om den studerendes sundhed og sikkerhed tilsvarende de parametre der beskrives i arbejdsmiljølovens paragraf 38, bør indskrives i loven. Herved forpligtes universiteterne til at sikre, at de studerendes undervisning planlægges så den overholder gældende normer og standarder af sundheds- og sikkerhedsmæssig betydning.

Økonomisk prioritering af studiemiljø

Arbejdsmiljørådet disponerer årligt over et tocifret millionbeløb til forbedring af arbejdsmiljøet. Forbedringer af studiemiljøet bør prioriteres på lignende vis med en pulje der kan søges af universiteterne til specifikke forbedringsprojekter.

Dokumentation af arbejdet med studiemiljø

Der er i dag krav til, at universiteterne skal gennemføre en undervisningsmiljøvurdering hvert 3. år. Disse vurderinger bør indsamles og analyseres centralt af DCUM. Ved at sammenligne undersøgelser fra forskellige uddannelsessteder vil fælles problemfelter blive synlige og dermed kunne danne baggrund for politisk prioritering.

Mere fokus på uddannelserne

DCUM dækker i dag uddannelsesinstitutioner med meget varierende undervisningsmiljø. Op til nu har DCUM fokuseret snævert på daginstitutioner, folkeskoler og ungdomsuddannelser, men DCUM bør øge indsatsen i forhold til universiteternes undervisningsmiljø. DSF foreslår derfor, at DCUM i højere grad end i dag bidrager til at inspirere og vejlede på et vidensbaseret grundlag, der sigter mod at optimere og sikre rammerne specifikt for studerende på uddannelserne.

Oprettelse af branchearbejdsmiljøråd under DCUM

For at sikre, at der er fokus på undervisningsmiljø på alle niveauer i uddannelsessystemet foreslår DSF konkret, at der oprettes branchearbejdsmiljøråd under DCUM i stil med de råd der findes under Arbejdsmiljørådet. Oprettelse af sådanne råd vil desuden kunne tilgodese flere af de ovennævnte forslag idet rådende kunne stå for prioritering af ansøgninger til en ny undervisningsmiljøpulje ligesom et branchearbejdsmiljøråd for uddannelserne ville kunne lave særregler om stemmeret til studerende på disse uddannelser.